

Kirchliches Verordnungs-Blatt

für die

Savanter Diözese.

Inhalt: I. Epistola Encyclica Pontificia de Civitatum Constitutione Christiana. — II. Statthaltereiverlaß betreffend die Eintragung der Vaterschaft nach dem Tode des angeblichen Vaters eines unehelichen Kindes. — III. Jahresrechnung des f.-b. Knabenseminars pro 1884/5. — IV. Diözesan-Nachrichten.

I.

EPISTOLA ENCYCLICA PONTIFICIA DE CIVITATUM CONSTITUTIONE CHRISTIANA.

VENERABILIBVS FRATRIBVS
PATRIARCHIS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIIS ET EPISCOPIIS
CATHOLICI ORBIS VNIVERSIS
GRATIAM ET COMMVNIONEM
CVM APOSTOLICA SEDE HABENTIBVS.

LEO PP. XIII.

VENERABILES FRATRES
SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Immortale Dei miserentis opus, quod est Ecclesia, quamquam per se et natura sua salutem spectat animorum adipiscendamque in coelis felicitatem, tamen in ipso etiam rerum mortalium genere tot ac tantas ultro parit utilitates ut plures maioresve non posset, si in primis et maxime esset ad tuendam huius vitae, quae in terris agitur, prosperitatem institutum. — Revera quacumque Ecclesia vestigium posuit, continuo rerum faciem immutavit, popularesque mores sicut virtutibus antea ignotis, ita et nova urbanitate imbuit: quam quotquot acceperunt populi, mansuetudine, aequitate, rerum gestarum gloria excelluerunt. — Sed vetus tamen illa est atque antiqua vituperatio, quod Ecclesiam aiunt esse cum rationibus reipublicae dissidentem, nec quicquam posse ad ea vel commoda vel ornamenta conferre, quae suo iure suaque sponte omnis bene constituta civitas appetit. Sub ipsis Ecclesiae primordiis non dissimili opinionis iniquitate agitari christianos, et in odium invidiamque vocari solitos hac etiam de causa accepimus, quod hostes imperii dicerentur: quo tempore malorum culpam, quibus esset percussa respublica, vulgo libebat in christianum conferre nomen, cum revera ultor scelerum Deus poenas a sontibus iustas exigeret. Eius atrocitas calumniae non sine causa ingenium armavit stilumque acuit Augustini: qui praesertim in *Civitate Dei* virtutem christianae sapientiae, qua parte necessitudinem habet cum re publica, tanto in lumine collocavit, ut non tam pro christianis sui temporis dixisse caussam, quam de criminibus falsis perpetuum triumphum egisse videatur. — Similium tamen querelarum atque insimulationum funesta libido non quievit, ac permultis sane placuit civilem vivendi disciplinam aliunde petere, quam ex doctrinis, quas Ecclesia catholica probat. Immo postremo hoc tempore *novum*,

ut appellant, *ius*, quod inquirunt esse velut quoddam adulti iam saeculi incrementum, progrediente libertate partum, valere ac dominari passim coepit. — Sed quantumvis multa multi periclitati sunt, constat, repertam numquam esse praestantiorē constituendae temperandaeque civitatis rationem, quam quae ab evangelica doctrina sponte efflorescit. — Maximi igitur momenti atque admodum muneri Nostro apostolico consentaneum esse arbitramur, novas de re publica opiniones cum doctrina christiana conferre: quo modo erroris dubitationisque caussas ereptum iri, emergente veritate, confidimus, ita ut videre quisque facile queat summa illa praecepta vivendi, quae sequi et quibus parere debeat.

Non est magni negotii statuere, qualem sit speciem formamque habitura civitas, gubernante christiana philosophia rem publicam. — Insitum homini natura est, ut in civili societate vivat: is enim necessarium vitae cultum et paratum, itemque ingenii atque animi perfectionem cum in solitudine adipisci non possit, provisum divinitus est, ut ad coniunctionem congregationemque hominum nasceretur cum domesticam, tum etiam civilem, quae suppeditare *vitae sufficientiam perfectam* sola potest. Quoniam vero non potest societas ulla consistere, nisi in aliquis omnibus praesit, efficaci similique movens singulos ad commune propositum impulsione, efficitur, civili hominum communitati necessariam esse auctoritatem, qua regatur: quae, non secus ac societas, a natura proptereaque a Deo ipso oriatur auctore. — Ex quo illud consequitur, potestatem publicam per se ipsam non esse nisi a Deo. Solus enim Deus est verissimus maximusque rerum dominus, cui subesse et servire omnia, quaecumque sunt, necesse est: ita ut quicumque ius imperandi habent, non id aliunde accipiant, nisi ab illo summo omnium principe Deo. *Non est potestas nisi a Deo.*¹⁾ — Ius autem imperii per se non est cum ulla reipublicae forma necessario copulatum: aliam sibi vel aliam assumere recte potest, modo utilitatis bonique communis reapse efficientem. Sed in quolibet genere reipublicae omnino principes debent summum mundi gubernatorem Deum intueri, eumque sibimetipsis in administranda civitate tamquam exemplum legemque proponere. Deus enim, sicut in rebus, quae sunt quaeque cernuntur, caussas genuit secundarias, in quibus perspicere aliqua ratione posset natura actioque divina, quaeque ad eum finem, quo haec rerum spectat universitas, conducerent: ita in societate civili voluit esse principatum, quem qui gererent, ii imaginem quandam divinae in genus humanum potestatis divinaeque providentiae referrent. Debet igitur imperium iustum esse, neque herile, sed quasi paternum, quia Dei iustissima in homines potestas est et cum paterna bonitate coniuncta: gerendum vero est ad utilitatem civium, quia qui praesunt ceteris, hac una de caussa praesunt, ut civitatis utilitatem tueantur. Neque ullo pacto committendum, unius ut, vel paucorum commodo serviat civilis auctoritas, cum ad commune omnium bonum constituta sit. Quod si, qui praesunt, delabantur in dominatum iniustum, si importunitate superbiave peccaverint, si male populo consuluerint, sciant sibi rationem aliquando Deo esse reddendam, idque tanto severius, quanto vel sanctiore in munere versati sint, vel gradum dignitatis altiore obtinuerint. *Potentes potenter tormenta patientur.*²⁾ — Ita sane maiestatem imperii reverentia civium honesta et libens comitabitur. Etenim cum semel in animum induxerint, pollere, qui imperant, auctoritate a Deo data, illa quidem officia iusta ac debita esse sentient, dicto audientes esse principibus, eisdemque obsequium ac fidem praestare cum quadam similitudine pietatis, quae liberorum est erga parentes. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.*³⁾ — Spernere quippe potestatem legitimam, quavis eam in persona esse constitit, non magis licet, quam divinae voluntate resistere: cui si qui resistant, in interitum ruunt voluntarium. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*⁴⁾ Quapropter obedientiam abicere, et, per vim multitudinis, rem ad seditionem vocare est crimen maiestatis, neque humanae tantum, sed etiam divinae.

1) Rom. XIII. 1. — 2) Sap. VI, 7. — 3) Rom. XIII, 1. — 4) Ibid. V, 2.

Hac ratione constitutam civitatem, perspicuum est, omnino debere plurimis maximisque officiis, quae ipsam iungunt Deo, religione publica satisfacere. — Natura et ratio, quae iubet singulos sancte religioseque Deum colere, quod in eius potestate sumus, et quod ab eo profecti ad eundem reverti debemus, eadem lege adstringit civilem communitatem. Homines enim communi societate coniuncti nihilo sunt minus in Dei potestate, quam singuli; neque minorem quam singuli, gratiam Deo societas debet, quo auctore coaluit, cuius nutu conservatur, cuius beneficio innumerabilem bonorum, quibus affluit, copiam accepit. Quapropter sicut nemini licet sua adversus Deum officia negligere, officiumque est maximum amplecti et animo et moribus religionem, nec quam quisque maluerit, sed quam Deus iusserit, quamque certis minimeque dubitandis indiciis unam ex omnibus veram esse constiterit: eodem modo civitates non possunt, citra scelus, gerere se tamquam si Deus omnino non esset, aut curam religionis velut alienam nihilque profuturam abiicere, aut asciscere de pluribus generibus indifferenter quod libeat: omninoque debent eum in colendo numine morem usurpare modumque, quo colit se Deus ipse demonstravit velle. — Sanctum igitur oportet apud principes esse Dei nomen; ponendumque in praecipuis illorum officiis religionem gratia complecti, benevolentia tueri, auctoritate nutuque legum tegere, nec quippiam instituire aut decernere, quod sit eius incolumitati contrarium. Id et civibus debent, quibus praesunt. Nati enim susceptique omnes homines sumus ad summum quoddam et ultimum bonorum, quo sunt omnia consilia referenda, extra hanc fragilitatem brevitatemque vitae in coelis collocatum. Quoniam autem hinc pendet hominum undique expleta ac perfecta felicitas, ideoque assequi eum, qui commemoratus est, finem tanti interest singulorum, ut pluris interesse non possit. Civilem igitur societatem, communi utilitati natam, in tuenda prosperitate reipublicae necesse est sic consulere civibus ut obtinendo adipiscendoque summo illi atque incommutabili bono quod sponte appetunt, non modo nihil importet unquam incommodi, sed omnes, quascumque possit, opportunitates afferat. Quarum praecipua est, ut detur opera religioni sancte inviolateque servandae, cuius officia hominem Deo coniungunt.

Vera autem religio quae sit, non difficulter videt qui iudicium prudens sincerumque adhibuerit: argumentis enim permultis atque illustribus, veritate nimirum vaticiniorum, prodigiorum frequentia, celerrima fidei vel per medios hostes ac maxima impedimenta propagatione, martyrum testimonio, aliisque similibus liquet, eam esse unice veram, quam Iesus Christus et instituit ipsemet et Ecclesiae suae tuendam propagandamque demandavit.

Nam unigenitus Dei filius societatem in terris constituit, quae Ecclesia dicitur, cui excelsum divinumque munus in omnes saeculorum aetates continuandum transmisit, quod Ipse a Patre acceperat. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.*¹⁾ — *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.*²⁾ Igitur sicut Iesus Christus in terras venit ut homines vitam habeant et abundantius habeant³⁾, eodem modo Ecclesia propositum habet, tamquam finem, salutem animarum sempiternam: ob eamque rem talis est natura sua, ut porrigat sese ad totius complexum gentis humanae, nullis nec locorum nec temporum limitibus circumscripta. *Praedicate Evangelium omni creaturae.*⁴⁾ — Tam ingenti hominum multitudini Deus ipse magistratus assignavit, qui cum potestate praessent: unumque omnium principem, et maximum certissimumque veritatis magistrum esse voluit, cui claves regni coelorum commisit. *Tibi dabo claves regni coelorum.*⁵⁾ — *Pasce agnos . . . pasce oves.*⁶⁾ — *ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*⁷⁾ — Haec societas, quamvis ex hominibus constet, non secus ac civilis communitas, tamen propter finem sibi constitutum, atque instrumenta, quibus ad finem contendit, supernaturalis est et spiritualis: atque ideoque distinguitur ac differt a societate civili: et, quod plurimum interest, societas est genere et iure perfecta, cum adiumenta ad incolumitatem

¹⁾ Ioan. XX, 21. — ²⁾ Matt. XXVIII, 20. — ³⁾ Ioan. X, 10. — ⁴⁾ Marc. XVI, 15. — ⁵⁾ Matth. XVI, 19. — ⁶⁾ Ioan. XXI, 16—17. — ⁷⁾ Luc. XXII, 32.

actionemque suam necessaria, voluntate beneficioque conditoris sui, omnia in se et per se ipsa possideat. Sicut finis, quo tendit Ecclesia, longe nobilissimus est, ita eius potestas est omnium praestantissima, neque imperio civili potest haberi inferior, aut eidem esse ullo modo obnoxia. — Revera Iesus Christus Apostolis suis libera mandata dedit in sacra, adiuncta tum ferendarum legum veri nominis facultate, tum gemina, quae hinc consequitur, iudicandi puniendique potestate. „Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra: euntes ergo docete „omnes gentes . . . docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.“¹⁾ Et alibi: „Si non audierit eos, dic Ecclesiae.“²⁾ Atque iterum: „In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam.“³⁾ „Rursus: „durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in aedificationem et non in „destructionem.“⁴⁾ Itaque dux hominibus esse ad coelestia, non civitas sed Ecclesia debet: eidemque hoc est munus assignatum a Deo, ut de iis, quae religionem attingunt, videat ipsa et statuatur: ut doceat omnes gentes: ut christiani nominis fines, quoad potest, late proferat; brevi, ut rem christianam libere expediteque iudicio suo administret. — Hanc vero auctoritatem in se ipsa absolutam planeque sui iuris, quae ab assentatrice principum philosophia iamdiu oppugnatur, Ecclesia sibi asserere itemque publice exercere numquam desiit, primis omnium pro ea propugnantis Apostolis, qui cum disseminare Evangelium a principibus Synagogae prohiberentur, constanter respondebant *obedire oportet Deo magis, quam hominibus.*⁵⁾ Eadem sancti Ecclesiae Patres rationum momentis tueri pro opportunitate studuerunt: romanique Pontifices invicta animi constantia adversus oppugnatores vindicare numquam praetermiserunt. — Quin etiam et opinione et re eandem probarunt ipsi viri principes rerumque publicarum gubernatores, ut qui paciscendo, transigendis negotiis, mittendis vicissimque accipiendis legatis atque aliorum mutatione officiorum, agere cum Ecclesia tamquam cum suprema potestate legitima consueverunt. — Neque profecto sine singulari providentis Dei consilio factum esse censendum est. ut haec ipsa potestas principatu civili, velut optima libertatis suae tutela, muniretur.

Itaque Deus humani generis procurationem inter duas potestates partitus est, scilicet ecclesiasticam et civilem, alteram quidem divinis, alteram humanis rebus praepositam. Utraque est in suo genere maxima: habet utraque certos, quibus contineatur, terminos, eosque sua cuiusque naturae causaeque proxima definitos; unde aliquis velut orbis circumscribitur, in quo sua cuiusque actio iure proprio versetur. Sed quia utriusque imperium est in eosdem, cum usu venire possit, ut res una atque eadem, quamquam aliter atque aliter, sed tamen eadem res ad utriusque ius iudiciumque pertineat, debet providentissimus Deus, a quo sunt ambae constitutae, utriusque itinera recte atque ordine composuisse. *Quae autem sunt a Deo ordinatae sunt.*⁶⁾ Quod ni ita esset, funestarum saepe contentionum concertationumque causae nascerentur: nec raro sollicitus animi, velut in via ancipiti, haerere homo deberet, anxius quid facto opus esset, contraria iubentibus binis potestatibus, quarum recusare imperium, salvo officio, non potest. Atqui maxime istud repugnat de sapientia cogitare et bonitate Dei, qui vel in rebus phisicis, quamquam sunt longe inferioris ordinis, tamen naturales vires causasque invicem conciliavit moderata ratione et quodam velut concentu mirabili, ita ut nulla earum impediatur ceteras, cunctaeque simul illuc, quo mundus spectat, convenienter aptissimeque conspirent. — Itaque inter utramque potestatem quaedam intercedat necesse est ordinata colligatio: quae quidem coniunctioni non immerito comparatur, per quam anima et corpus in homine copulantur. Qualis autem et quanta ea sit, aliter iudicari non potest, nisi respiciendo, uti diximus, ad utriusque naturam, habendaeque ratione excellentiae et nobilitatis causarum; cum alteri proxime maximeque propositum sit rerum mortalium curare commoda, alteri coelestia ac sempiterna bona comparare. — Quidquid igitur est in rebus humanis quoquo modo sacrum, quidquid ad salutem animarum cultumve Dei pertinet, sive tale illud sit

¹⁾ Matth. XXVIII, 18-19-20. — ²⁾ Ibid. XVIII, 17. — ³⁾ II. Cor. X, 6. — ⁴⁾ II. Cor. XIII, 10. — ⁵⁾ Act. V, 29. — ⁶⁾ Rom. XIII, 1.

natura sua, sive rursus tale intelligatur propter causam ad quam refertur, id est omne in potestate arbitrioque Ecclesiae: cetera vero, quae civile et politicum genus complectitur, rectum est civili auctoritati esse subiecta, cum Iesus Christus iusserit, quae Caesaris sint, reddi Caesari, quae Dei, Deo. — Incidunt autem quandoque tempora, cum alius quoque concordiae modus ad tranquillam libertatem valet, nimirum si qui principes rerum publicarum et Pontifex romanus de re aliqua separata in idem placitum consenserint. Quibus Ecclesia temporibus maternae pietatis eximia documenta praebet, cum facilitatis indulgentiaeque tantum adhibere soleat, quantum maxime potest.

Eiusmodi est, quam summatim attigimus, civilis hominum societatis christiana temperatio, et haec non temere neque ad libidinem ficta, sed ex maximis ducta verissimisque principiis, quae ipsa naturali ratione confirmantur.

Talis autem conformatio reipublicae nihil habet, quod possit aut minus videri dignum amplitudine principum, aut parum decorum: tantumque abest, ut iura maiestatis imminuat, ut potius stabiliora atque augustiora faciat. Immo, si altius consideretur, habet illa conformatio perfectionem quandam magnam, qua carent ceteri rerum publicarum modi: ex eaque fructus essent sane excellentes et varii consecuturi, si modo suum partes singulae gradum tenerent, atque illud integre efficerent, cui unaquaeque praeposita est, officium et munus. — Revera in ea, quam ante diximus, constitutione reipublicae, sunt quidem divina atque humana convenienti ordine partita: incolumia civium iura, eademque divinarum, naturalium, humanarumque legum patrocinio defensa: officiorum singulorum cum sapienter constituta descriptio, tum opportune sancita custodia. Singuli homines in hoc ad sempiternam illam civitatem dubio laboriosoque curriculo sibi sciunt praesto esse, quos tuto sequantur ad ingrediendum duces, ad perveniendum adiutores: pariterque intelligunt, sibi alios esse ad securitatem, ad fortunas, ad commoda cetera, quibus communis haec vita constat, vel parienda vel conservanda datos. — Societas domestica eam, quam par est, firmitudinem adipiscitur ex unius atque individui sanctitate coniugii: iura officiaque inter coniuges sapienti iustitia et aequitate reguntur: debitum conservatur mulieri decus: auctoritas viri ad exemplum est auctoritatis Dei conformata: temperata patria potestas convenienter dignitati uxoris prolisque: denique liberorum tuitioni, commodis, institutioni optime consulitur. — In genere rerum politico et civili, leges spectant commune bonum, neque voluntate iudicioque fallaci multitudinis, sed veritate iustitiaque diriguntur: auctoritas principum sanctitudinem quamdam induit humana maiorem, contineturque ne declinet a iustitia, neu modum in imperando transiliat: obedientia civium habet honestatem dignitatemque comitem, quia non est hominis ad hominem servitus, sed obtemperatio voluntati Dei, regnum per homines exercentis. Quo cognito ac persuaso, omnino ad iustitiam pertinere illa intelliguntur, vereri maiestatem principum, subesse constanter et fideliter potestati publicae, nihil seditiose facere, sanctam servare disciplinam civitatis. — Similiter ponitur in officiis caritas mutua, benignitas, liberalitas: non distrahitur in contrarias partes, pugnantibus inter se praeceptis, civis idem et christianus: denique amplissima bona, quibus mortalem quoque hominum vitam christiana religio sua sponte explet, communitati societatique civili omnia quaeruntur: ita ut illud appareat verissime dictum, „pendet a religione, qua Deus colitur, rei publicae status: multaque inter hunc et illam cognatio et familiaritas intercedit.“¹⁾ — Eorum vim bonorum mirabiliter, uti solet, persecutus est Augustinus pluribus locis, maxime vero ubi Ecclesiam catholicam appellat iis verbis: „Tu „pueriliter pueros, fortiter iuvenes, quiete senes, prout cuiusque non corporis tantum, sed et „animi aetas est, exerces ac doces. Tu feminas viris suis non ad explendam libidinem, sed ad „propagandam prolem, et ad rei familiaris societatem, casta et fideli obedientia subiicis. Tu „viros coniugibus, non ad illudendum imbecilliores sexum, sed sinceri amoris legibus prae-

¹⁾ Sacr. Imp. ad Cyrillum Alexand. et Episcopos metrop. — Cfr. Labbeum Collect. Conc. T. III.

„fiscis. Tu parentibus filios libera quadam servitute subiungis, parentes filiis pia dominatione „praeponis..... Tu cives civibus, tu gentes gentibus, et prorsus homines primorum parentum „recordatione, non societate tantum, sed quadam etiam fraternitate coniungis. Doces reges „prospicere populis, mones populos se subdere regibus. Quibus honor debeat, quibus affectus, „quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, „quibus disciplina, quibus obiurgatio, quibus supplicium, sedulo doces: ostendens quemad- „modum et non omnibus omnia, et omnibus caritas, et nulli debeat iniuria.“¹⁾ — Idemque alio loco male sapientes reprehendens politicos philosophos: „Qui doctrinam Christi adversam „dicunt esse reipublicae, dent exercitum talem, quales doctrina Christi esse milites iussit, „dent tales provinciales, tales maritos, tales coniuges. tales parentes. tales filios, tales dominos, „tales servos, tales reges, tales iudices, tales denique debitorum ipsius fisci redditores et exac- „tores, quales esse praecipit doctrina christiana, et audeant eam dicere adversam esse rei- „publicae, immo vere non dubitent eam confiteri magnam, si obtemperetur, salutem esse reipublicae.“²⁾

Fuit aliquando tempus, cum evangelica philosophia gubernaret civitates: quo tempore christianae sapientiae vis illa et divina virtus in leges, instituta, mores populorum, in omnes reipublicae ordines rationesque penetraverat: cum religio per Jesum Christum instituta in eo, quo aequum erat, dignitatis gradu firmiter collocata, gratia principum legitimaque magistratuum tutela ubique florere: cum sacerdotium atque imperium concordia et amica officiorum vicissitudo auspiciato conjungeret. Eoque modo composita civitas fructus tulit omni opinione majores, quorum viget memoria et vigeat innumerabilibus rerum gestarum consignata monumentis, quae nulla adversariorum arte corrumpi aut obscurari possunt. — Quod Europa christiana barbaras gentes edomuit, easque a feritate ad mansuetudinem, a superstitione ad veritatem traduxit: quod Mahometanorum incursiones victrix propulsavit: quod civilis cultus principatum retinuit, et ad omne decus humanitatis ducem se magistramque praebere ceteris consuevit: quod germanam libertatem eamque multiplicem gratificata populis est: quod complura ad miseriarum solatium sapientissime instituit, sine controversia magnam debet gratiam religioni, quam ad tantas res suscipiendas habuit auspiciem, ad perficiendas adjutricem. — Mansissent profecto eadem bona, si utriusque potestatis concordia mansisset: majoraque expectari jure poterant, si auctoritati, si magisterio, si consiliis Ecclesiae majore esset cum fide perseverantiaque obtemperatum. Illud enim perpetuae legis instar habendum est, quod Ivo Carnutensis ad Paschalem II. Pontificem maximum perscripsit: „Cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, floret et fructificat Ecclesia. Cum vero inter se discordant, non tantum parvae res non crescunt, sed etiam magnae res miserabiliter dilabuntur.“ (Ep. CCXXXVII.)

Sed perniciose illa ac deploranda rerum novarum studia, quae saeculo XVI. excitata sunt, cum primum religionem christianam miscuissent, mox naturali quodam itinere ad philosophiam, a philosophia ad omnes civilis communitatis ordines pervenerunt. Ex hoc velut fonte repetenda illa recentiora effrenatae libertatis capita, nimirum in maximis perturbationibus superiore saeculo excogitata in medioque proposita, perinde ac principia et fundamenta novi juris, quod et fuit antea ignotum, et a jure non solum christiano, sed etiam naturali plus una ex parte discrepat. — Eorum principiorum illud est maximum, omnes homines, quemadmodum genere naturaque similes intelliguntur, ita reapse esse in actione vitae inter se pares: unumquemque ita esse sui juris, ut nullo modo sit alterius auctoritati obnoxius; cogitare de re qualibet quae velit, agere quod lubeat, libere posse: imperandi alii jus esse in nemine. His informata disciplinis societate, principatus non est nisi populi voluntas, qui, ut in sui ipsius unice est potestate, ita sibimetipsi solus imperat: deligit autem, quibus

¹⁾ De moribus Eccl. cath. cap. XXX, n. 63.

²⁾ Epist. CXXXVIII (al. 5) ad Marcellinum, cap II, n. 15.

se committat, ita tamen ut imperii non tam jus, quam munus in eos transferat idque, suo nomine exercendum. In silentio jacet dominatio divina, non secus ac vel Deus aut nullus esset, aut humani generis societatem nihil curaret, vel homines sive singuli, sive societati nihil Deo deberent, vel principatus cogitari posset ullus, cujus non in Deo ipso causa et vis et auctoritas tota resideat. Quo modo, ut perspicitur, est respublica nihil aliud nisi magistra et gubernatrix sui multitudo: cumque populus omnium jurium omnisque potestatis fontem in se ipse continere dicatur, consequens erit, ut nulla ratione officii obligatam Deo se civitas putet; ut religionem publice profiteatur nullam; nec debeat ex pluribus quae vera sola sit quaerere, nec unam quamdam ceteris antepone, nec uni maxime favere, sed singulis generibus aequabilitatem juris tribuere ad eum finem, dum disciplina reipublicae ne quid ab illis detrimenti capiat. Consentaneum erit, iudicio singulorum permittere omnem de religione quaestionem: licere cuique aut sequi quam ipse malit, aut omnino nullam, si nullam probet. Hinc profecto illa nascuntur; exlex uniuscujusque conscientiae iudicium; liberrimae de Deo colendo, de non colendo, sententiae; infinita tum cogitandi, tum cogitata publicandi licentia.

His autem positis, quae maxime probantur hoc tempore, fundamentis reipublicae, facile apparet, quem in locum quamque iniquum compellatur Ecclesia. — Nam ubi cum ejusmodi doctrinis actio rerum consentiat, nomini catholico par cum societatibus ab eo alienis vel etiam inferior locus in civitate tribuitur: legum ecclesiasticarum nulla habetur ratio: Ecclesia, quae jussu mandatoque Jesu Christi docere omnes gentes debet, publicam populi institutionem jubetur nihil attingere. — De ipsis rebus, quae sunt mixti juris, per se statuunt gubernatores rei civilis arbitrato suo, in eoque genere sanctissimas Ecclesiae leges superbe contemnunt. Quare ad jurisdictionem suam trahunt matrimonia christianorum, decernendo etiam de maritali vinculo, de unitate, de stabilitate conjugii: movent possessiones clericorum, quod res suas Ecclesiam tenere posse negant. Ad summam, sic agunt cum Ecclesia, ut societatis perfectae genere et juribus opinione detractis, plane similem habeant ceterarum communitatum, quas respublica continet: ob eamque rem si quid illa juris, si quid possidet facultatis ad agendum legitimae, possidere dicitur concessu beneficioque principum civitatis. — Si qua vero in republica suum Ecclesia jus, ipsis civilibus legibus probantibus, teneat, publiceque inter utramque potestatem pactio aliqua facta sit, principio clamant, dissociari Ecclesiae rationes a reipublicae rationibus oportere: idque eo consilio, ut facere contra interpositam fidem impune liceat, omniumque rerum habere, remotis impedimentis, arbitrium. — Id vero cum patienter fere Ecclesia non possit, neque enim potest officia deserere sanctissima et maxima, omninoque postulet, ut obligata sibi fides integre religioseque solvatur, saepe sacram inter ac civilem potestatem dimicationes nascuntur, quarum ille ferme est exitus, alteram, ut quae minus est opibus humanis valida, alteri ut validiori succumbere.

Ita Ecclesiam, in hoc rerum publicarum statu, qui nunc a plerisque adamatur, mos et voluntas est, aut prorsus de medio pellere, aut vinctam adstrictamque imperio tenere. Quae publice aguntur, eo consilio magnam partem aguntur. Leges, administratio civitatum, expers religionis adolescentium institutio, spoliatio, excidiumque ordinum religiosorum, eversio principatus civilis Pontificum romanorum, huc spectant omnia, incidere nervos institutorum christianorum, Ecclesiaeque catholicae et libertatem in angustum deducere, et jura cetera comminuere.

Ejusmodi de regenda civitate sententias ipsa naturalis ratio convincit, a veritate dissidere plurimum. — Quidquid enim potestatis usquam est, a Deo tamquam maximo augustissimoque fonte proficisci, ipsa natura testatur. Imperium autem populare, quod, nullo ad Deum respectu, in multitudine inesse natura dicitur, si praeclare ad suppeditandum valet blandimenta et flammam multarum cupiditatum, nulla quidem nititur ratione probabili, neque satis habere virium potest ad securitatem publicam quietamque ordinis constantiam. Revera his doctrinis res inclinaverunt usque eo, ut haec a pluribus tamquam lex in civili prudentia

sanciantur, seditiones posse jure conflari. Valet enim opinio, nihilo principes pluris esse, quam delectos quosdam, qui voluntatem popularem exequantur; ex quo fit, quod necesse est ut omnia sint pariter cum populi arbitrio mutabilia. et timor aliquis barbarum semper impendeat.

De religione autem putare, nihil inter formas dispares et contrarias interesse, hunc plane habet exitum, nolle ullam probare judicio, nolle usu. Atqui istud ab atheismo, si nomine aliquid differt, re nihil differt. Quibus enim Deum esse persuasum est, ii, modo constare sibi nec esse perabsurdi velint, necessario intelligunt, usitatas in cultu divino rationes, quarum tanta est differentia maximisque etiam de rebus dissimilitudo et pugna, aequae probabiles, aequae bonas, aequae Deo acceptas esse omnes non posse.

Sic illa quilibet sentiendi litterarumque formis quilibet exprimendi facultas, omni moderatione posthabita, non quoddam est propria vi sua bonum, quo societas humana jure laetetur: sed multorum malorum fons et origo. — Libertas, ut quae virtus est hominem perficiens, debet in eo quod verum sit, quodque bonum, versari: boni autem verique ratio mutari ad hominis arbitrium non potest, sed manet semper eadem, neque minus est, quam ipsa rerum natura, incommutabilis. Si mens adsentiatur opinionibus falsis, si malum voluntas adsumat et ad id se applicet, perfectionem sui neutra consequitur, sed excidunt dignitate naturali et in corruptelam ambae delabuntur. Quaecumque sunt igitur virtuti veritatisque contraria, ea in luce atque in oculis hominum ponere non est aequum: gratia tutelave legum defendere, multo minus. Sola bene acta vita via est in coelum, quo tendimus universi: ob eamque rem aberrat civitas a regula et praescriptione naturae, si licentiam opinionum praveque factorum in tantum lascivire sinat, ut impune liceat mentes a veritate, animos a virtute deducere. Ecclesiam vero, quam Deus ipse constituit, ab actione vitae excludere, a legibus, ab institutione adolescentium, a societate domestica, magnus et perniciosus est error.

Bene morata civitas esse, sublata religione non potest: jamque plus fortasse, quam oporteret, est cognitum, qualis in se sit et quorsum pertineat illa de vita et moribus philosophia, quam civilem nominant. Vera est magistra virtutis et custos morum Ecclesia Christi: ea est, quae incolumia tuetur principia, unde officia ducuntur, propositisque causis ad honeste vivendum efficacissimis, jubet non solum fugere prave facta, sed regere motus animi rationi contrarios etiam sine effectu. — Ecclesiam vero in suorum officiorum munere potestati civili velle esse subjectam, magna quidem injuria, magna temeritas est. Hoc facto perturbatur ordo, quia quae naturalia sunt praeponuntur iis, quae sunt supra naturam: tollitur aut certe magnopere minuitur frequentia bonorum, quibus, si nulla re impediretur, communem vitam Ecclesia compleret: praetereaque via ad inimicitias munitur et certamina, quae quantum utrique reipublicae perniciem afferant, nimis saepe eventus demonstravit.

Hujusmodi doctrinas, quae nec humanae rationi probantur, et plurimum habent in civilem disciplinam momenti, romani Pontifices decessores Nostri, cum probe intelligerent quid a se postularet apostolicum munus, impune abire nequaquam passi sunt. Sic Gregorius XVI per Encyclicas litteras hoc initio Mirari vos. die XV Augusti anno MDCCCXXXII, magna sententiarum gravitate ea percussit, quae jam praedicabantur, in cultu divino nullum adhibere delectum oportere: integrum singulis esse, quod malint, de religione judicare; solam cuique suam esse conscientiam judicem: praeterea edere quae quisque senserit, itemque res moliri novas in civitate licere. De rationibus rei sacrae reique civilis distrahendis sic idem Pontifex: „Neque laetiora, et religioni et principatui ominari possemus ex eorum votis, qui „Ecclesiam a regno separari, mutuamque imperii cum sacerdotio concordiam abrumpi discipiunt. „Constat quippe, pertimesci ab impudentissimae libertatis amatoribus concordiam illam, quae „semper rei et sacrae et civili fausta extitit et salutaris.“ — Non absimili modo Pius IX.,

ut sese opportunitas dedit, ex opinionibus falsis, quae maxime valere coepissent, plures notavit, eademque postea in unum cogi jussit, ut scilicet in tanta errorum colluvione haberent catholici homines quod sine offensione sequerentur. *)

Ex iis autem Pontificum praescriptis illa omnino intelligi necesse est, ortum publicae potestatis a Deo ipso, non a multitudine repeti oportere: seditionum licentiam cum ratione pugnare: officia religionis nullo loco numerare, vel uno modo esse in disparibus generibus affectos, nefas esse privatis hominibus, nefas civitatibus: immoderatam sentiendi sensusque palam jactandi potestatem non esse in civium juribus neque in rebus gratia patrocinioque dignis ulla ratione ponendam. — Similiter intelligi debet, Ecclesiam societatem esse, non minus quam ipsam civitatem, genere et jure perfectam: neque debere, qui summam imperii teneant, committere ut sibi servire aut subesse Ecclesiam cogant, aut minus esse sinant ad suas res agendas liberam, aut quicumque de ceteris juribus detrahant, quae in ipsam a Jesu Christo collata sunt. — In negotiis autem mixti juris, maxime esse secundum naturam itemque secundum Dei consilia non secessionem alterius potestatis ab altera, multoque minus contentionem, sed plane concordiam, eamque cum causis proximis congruentem, quae causae utramque societatem genuerunt.

Haec quidem sunt, quae de constituendis temperandisque civitatibus ab Ecclesia catholica praecipuntur. — Quibus tamen dictis decretisque si recte dijudicari velit, nulla per se reprehenditur ex variis reipublicae formis, ut quae nihil habent, quod doctrinae catholicae repugnet, eademque possunt, si sapienter adhibeantur et juste, in optimo statu tueri civitatem. — Immo neque illud per se reprehenditur, participem plus minus esse populum reipublicae: quod ipsum certis in temporibus certisque legibus potest non solum ad utilitatem, sed etiam ad officium pertinere civium. — Insuper neque causa justa nascitur, cur Ecclesiam quisquam criminetur, aut esse in lenitate facilitateque plus aequo restrictam, aut ei quae germana et legitima sit, libertati inimicam. — Revera si divini cultus varia genera eodem jure esse, quo veram religionem, Ecclesia judicat non licere, non ideo tamen eos damnat rerum publicarum moderatores, qui magni alicujus aut adipiscendi boni, aut prohibendi causa mali, moribus atque usu patienter ferunt, ut ea habeant singula in civitate locum. — Atque illud quoque magnopere cavere Ecclesia solet ut ad amplexandam fidem catholicam nemo invitus cogatur, quia, quod sapienter Augustinus monet, credere non potest homo nisi volens. (Tract. XXVI in Joan, n. 2.)

Simili ratione nec potest Ecclesia libertatem probare eam, quae fastidium gignat sanctissimarum Dei legum, debitamque potestati legitimae obedientiam exuat. Est enim licentia verius, quam libertas; rectissimeque ab Augustino libertas perditionis (Epist. CV. ad Donatistas, cap. II, n. 9.), a Petro Apostolo velamen malitiae (I. Petr., II, 16.) appellatur: immo, cum sit praeter rationem, vera servitus est: qui, enim, facit peccatum, servus est peccati. (Joan. VIII, 34.) Contra illa germana est atque expetenda libertas, quae, si privatim spectetur, erroribus et cupiditatibus, teterrimis dominis, hominem servire non sinit: si publice, civibus sapienter praest, facultatem augendorum commodorum large

*) Earum nonnullas indicare sufficiat.

Prop. XIX. — Ecclesia non est vera perfectaue societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo Fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Prop. XXXIX. — Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

Prop. LV. — Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Prop. LXXIX. — . . . Falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi, conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos, ac indifferentissimi pestem propagandam.

ministrat: remque publicam ab alieno arbitrio defendit. — Atqui honestam hanc et homine dignam libertatem, Ecclesia probat omnium maxime, eamque ut tueretur in populis firmam atque integram, eniti et contendere nunquam destitit.

Revera quae res in civitate plurimum ad communem salutem possunt: quae sunt contra licentiam principum populo male consulentium utiliter institutae: quae summam rempublicam vetant in municipalem, vel domesticam rem importunius invadere: quae valent ad decus, ad personam hominis, ad aequabilitatem juris in singulis civibus conservandam, earum rerum omnium Ecclesiam catholicam vel inventricem, vel auspicem, vel custodem, semper fuisse, superiorum aetatum monumenta testantur. Sibi igitur perpetuo consentiens, si ex altera parte libertatem respuit immodicam quae et privatis, et populis in licentiam vel in servitutem cadit, ex altera volens et libens amplectitur res meliores, quas dies afferat, si vere prosperitatem contineant hujus vitae, quae quodam est velut stadium ad alteram eamque perpetuo mansuram.

Ergo quod inquit, Ecclesiam recentiori civitatum invidere disciplinae, et quaecumque horum temporum ingenium peperit, omnia promiscue repudiare, inanis est et jejuna calumnia. Insaniam quidem repudiat opinionum: improbat nefaria seditionum studia, illumque nominatim habitum animorum, in quo initia perspiciuntur voluntarii discessus a Deo; sed quia omne, quod verum est, a Deo proficisci necesse est, quidquid indagando, veri attingatur, agnoscit Ecclesia velut quoddam divinae mentis vestigium. Cumque nihil sit in rerum natura veri, quod doctrinis divinitus traditis fidem abroget, multa quae adrogent, omnisque possit inventio veri ad Deum ipsum vel cognoscendum vel laudandum impellere, idcirco quidquid accedat ad scientiarum fines proferendos, gaudente et libente Ecclesia semper accedet; eademque studiose, ut solet, sicut alias disciplinas, ita illas etiam fovebit ac provehet, quae positae sunt in explicatione naturae. Quibus in studiis, non adversatur Ecclesia si quid mens repererit novi: non repugnat qui plura quaerantur ad decus commoditatemque vitae: immo inertiae desidiaequae inimica, magnopere vult ut hominum ingenia uberes ferent exercitatione et cultura fructus: incitamenta praebet ad omne genus artium atque operum: omniaque harum rerum studia ad honestatem salutemque virtute sua dirigens, impedire nititur, quominus a Deo bonisque coelestibus sua hominem intelligentia atque industria deflectat.

Sed haec, tametsi plena rationis et consilii, minus probantur hoc tempore, cum civitates non modo recusant sese ad christianae sapientiae referre formam, sed etiam videntur quotidie longius ab ea velle discedere. — Nihilominus quia in lucem prolata veritas solet sua sponte late fluere, hominumque mentes sensim pervadere, idcirco Nos conscientia maximi sanctissimique officii, hoc est apostolica, qua fungimur ad gentes universas, legatione permoti, ea quae vera sunt, libere, ut debemus, eloquimur; non quod non perspectam habeamus rationem temporum, aut repudianda aetatis nostrae honesta atque utilia incrementa putemus, sed quod rerum publicarum tutiora ab offensionibus itinera ac firmiora fundamenta vellemus: idque incolumi populorum germana libertate; in hominibus enim mater et custos optima libertatis veritas est: Veritas liberabit vos. (Joan. VIII, 32.)

Itaque in tam difficili rerum cursu, catholici homines, si Nos, ut oportet, audierint, facile videbunt quae sua cujusque sint tam in opinionibus, quam in factis officia. — Et in opinando quidem, quaecumque Pontifices romani tradiderunt vel tradituri sunt, singula necesse est et tenere iudicio stabili comprehensa, et palam, quoties res postulaverit, profiteri. Ac nominatim de iis, quas libertates vocant novissimo tempore quaesitas, oportet Apostolicae Sedis stare iudicio et quod ipsa senserit, idem sentire singulos. Cavendum ne quem fallat honesta illarum species: cogitandumque quibus ortae initiis, et quibus passim sustententur atque alantur studiis Satis jam est experiendo cognitum, quarum illae rerum effectrices sint in civitate: eos quippe passim genuere fructus, quorum probos viros et sapientes jure poeniteat. — Si talis alicubi aut reapse sit, aut fingatur cogitatione civitas, quae christianum

nomen insectetur proterve et tyrannice. cum eaque conferatur genus id reipublicae recens, de quo loquimur, poterit hoc videri tolerabilius. Principia tamen, quibus nititur, sunt profecto ejusmodi, sicut ante diximus, ut per se ipsa probari nemini debeant.

Potest tamen aut in privatis domesticisque rebus, aut in publicis actio servari. Privatim quidem primum officium est, praeceptis evangelicis diligentissime conformare vitam et mores, nec recusare si quid christiana virtus exigat ad patiendum tolerandumque paulo difficilibus. Debent praeterea singuli Ecclesiam sic diligere, ut communem matrem: ejusque et servare obedientes leges, et honori servire, et jura salva velle: conarique, ut ab iis, in quos quisque aliquid auctoritate potest. pari pietate colatur atque ametur. — Illud etiam publicae salutis interest. ad rerum urbanarum administrationem conferre sapienter operam: in eaque studere maxime et efficere, ut adolescentibus ad religionem. ad probos mores informandis ea ratione, qua aequum est christianis, publice consultum sit: quibus ex rebus magnopere pendet singularum salus civitatum.

Item catholicorum hominum operam ex hoc tanquam angustiore campo longius excurrere, ipsamque summam rempublicam complecti, generatim utile est atque honestum. Generatim eo dicimus, quia haec praecepta Nostra gentes universas attingunt. Ceterum potest alicubi accidere, ut. maximis justissimisque de causis, rempublicam capessere, in muneribusque politicis versari, nequaquam expediat. Sed generatim, ut diximus, nullam velle rerum publicarum partem attingere tam esset in vitio, quam nihil ad communem utilitatem affere studii, nihil operae: eo vel magis quod catholici homines ipsius, quam profitentur. admonitione doctrinae, ad rem integre et ex fide gerendam impelluntur. Contra, ipsis otiosis, facile habenas accepturi sunt ii, quorum opiniones spem salutis haud sane magnam afferant. Idque esset etiam cum pernicie conjunctum christiani nominis: propterea quod plurimum possent qui male essent in Ecclesiam animati: minimum, qui bene. Quamobrem perspicuum est, ad rempublicam adeundi causam esse justam catholicis: non enim adeunt, neque adire debent ob eam causam, ut probent quod est hoc tempore in rerum publicarum rationibus non honestum: sed ut has ipsas rationes, quoad fieri potest, in bonum publicum transferant sincerum atque verum, destinatum animo habentes, sapientiam virtutemque catholicae religionis tanquam saluberrimum succum ac sanguinem, in omnes reipublicae venas inducere.

Haud aliter actum in primis Ecclesiae aetatibus. Mores enim et studia ethnicorum quam longissime a studiis abhorrebant moribusque evangelicis: christianos tamen cernere erat in media superstitione incorruptos semperque sui similes animose, quacunque daretur aditus, inferre sese. Fideles in exemplum principibus obedientesque, quoad fas esset imperio legum, fundebant mirificum splendorem sanctitatis usquequaque: prodesse studebant fratribus, vocare ceteros ad sapientiam Christi, cedere tamen loco atque emori fortiter parati, si honores, si magistratus, si imperia retinere, incolumi virtute, nequivissent. Qua ratione celeriter instituta christiana non modo in privatas domos, sed in castra, in curiam, in ipsam regiam invexere. „Hesterni sumus, et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella. municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum, (Tertull, Apol. n. 37): „ita ut fides christiana, cum Evangelium publice profiteri lege licuit, non in cunis vagiens, sed adulta et jam satis firma in magna civitatum parte apparuerit.

Jamvero his temporibus consentaneum est, haec majorum exempla renovari. — Catholicos quidem, quotquot digni sunt eo nomine, primum omnium necesse est amantissimos Ecclesiae, filios et esse et videri velle: quae res nequeant cum hac laude consistere, eas sine cunctatione respuere: institutis populorum, quantum honeste fieri potest, ad veritatis justitiaeque patrocinium uti: elaborare, ut constitutum naturae Deique lege modum libertas agendi ne transiliat: dare operam ut ad eam, quam diximus, christianam similitudinem et formam omnis respublica traducatur. — Harum rerum adipiscendarum ratio constitui uno certoque modo haud commode potest, cum debeat singulis locis temporibusque, quae sunt multum inter

se disparia, convenire. Nihilominus conservanda in primis est voluntatum concordia, quae-
rendaque agendorum similitudo. Atque optime utrumque impetrabitur, si praescripta Sedi
Apostolicae legem vitae singuli putent, atque Episcopis obtemperent. quos Spiritus
Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei. (Act. XX, 28.)

Defensio quidem catholici nominis necessario postulat ut in profitendis doctrinis,
quae ab Ecclesia traduntur, una sit omnium sententia, et summa constantia, et hac ex parte
cavendum ne quis opinionibus falsis aut ullo modo conniveat, aut mollius resistat, quam
veritas patiatur. De iis quae sunt opinabilia, licebit cum moderatione studioque indagandae
veritatis disputare, procul tamen suspicionibus injuriosis, criminationibusque mutuis. — Quam
ad rem ne animorum conjunctio criminandi temeritate dirimatur, sic intelligant universi:
integritatem professionis catholicae consistere nequaquam posse cum opinionibus ad natura-
lismum vel rationalismum accedentibus quarum summa est tollere funditus instituta
christiana, hominisque stabilire in societate principatum, posthabito Deo. — Pariter non licere
aliam officii formam privatim sequi, aliam publice, ita scilicet ut Ecclesiae auctoritas in vita
privata observetur, in publica respuatur. Hoc enim esset honesta et turpia conjungere, homi-
nemque secum facere digladiantem, cum contra debeat sibi semper constare, neque ulla in re
ullove in genere vitae a virtute christiana deficere.

Verum si quaeratur de rationibus mere politicis, de optimo genere reipublicae, de
ordinandis alia vel alia ratione civitatibus, utique de his rebus potest honesta esse dissensio.
Quorum igitur cognita ceteroqui pietas est, animusque decreta Sedis Apostolicae obedenter
accipere paratus, iis vitio verti dissentaneam de rebus, quas diximus sententiam, justitia non
patitur: multoque est major injuria, si in crimen violatae suspectaeve fidei catholicae, quod
non semel factum dolemus, adducantur. — Omninoque istud praeceptum teneant qui cogi-
tationes suas solent mandare litteris, maximeque ephemeridum auctores. In hac quidem de
rebus maximis contentione nihil est intestinis concertationibus, vel partium studiis relin-
quendum loci, sed conspirantibus animis studiisque id debent universi contendere, quod est
commune omnium propositum, religionem remque publicam conservare. Si quid igitur dissi-
diorum antea fuit, oportet voluntaria quadam oblivione conterere: si quid temere, si quid
injuria actum, ad quoscumque demum ea culpa pertineat, compensandum est caritate mutua,
et praecipuo quodam omnium in Apostolicam Sedem obsequio redimendum.

Hac via duas res praeclarissimas catholici consecuturi sunt, alteram, ut adjutores
sese impertiant Ecclesiae in conservanda propagandaque sapientia christiana: alteram, ut
beneficio maximo afficiant societatem civilem, cujus, malarum doctrinam cupiditatumque causa,
magnopere periclitatur salus.

Haec quidem, Venerabiles Fratres, habuimus, quae universis catholici orbis gentibus
traderemus de civitatum constitutione christiana, officiiisque civium singulorum.

Ceterum implorare summis precibus oportet coeleste praesidium, orandusque Deus,
ut haec, quae ad ipsius gloriam communemque humani generis salutem cupimus et conamur,
optatos ad exitus idem Ipse perducatur, cujus est illustrare hominum mentes, permovere volun-
tates. Divinorum autem beneficiorum auspiciem et paternae benevolentiae Nostrae testem vobis,
Venerabiles Fratres, et Clero populoque universo vestrae fidei vigilantiaeque commisso
Apostolicam Benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die 1. Nov. an. MDCCCLXXXV. Pontificatus Nostri
anno octavo.

LEO PP. XIII.

II.

**Erlaß ddo. 15. November 1885 B. 22.044 Sr. Excellenz des Herrn
Statthalters für Steiermark.**

„Ich beehre mich das Ersuchen zu stellen, die mit der Matrikenführung betrauten Seelsorger zur genauen Darnachachtung verständigen zu wollen, daß nach dem Tode des angeblichen Vaters eines unehelichen Kindes die Eintragung des angeblichen Vaters und sonach die Anmerkung der *per subsequens matrimonium* erfolgten Legitimation des unehelichen Kindes in den Geburts-Matriken durch die politische Behörde weder auf Grund von Zeugenaussagen, noch anderer Behelfe angeordnet und selbstverständlich auch nicht vom Matrikenführer selbstständig durchgeführt werden kann, sondern daß eine solche nachträgliche Eintragung in die Matrif stets ein rechtskräftiges gerichtliches Urtheil voraussetzt.“

Hiezu hat die hochlöbliche k. k. Statthalterei in Graz unterm 1. Dezember 1885 ad B. 22.044 nachträglich noch Folgendes erlassen:

„Um einer allfälligen irrigen Auslegung des hierämlichen Erlasses vom 15. November l. J. B. 22.044 in Betreff der Legitimations-Anmerkung vorehelicher Kinder zu begegnen, wolle das hochwürdige Ordinariat die mit der Matrikenführung betrauten Seelsorger aufmerksam machen, daß, wie auch aus jenem Erlasse hervorgeht, in jenen Fällen, in welchen der voreheliche Vater auf Grund der eigenen, in Uebereinstimmung mit den Angaben der Mutter vor zwei Identitätszeugen abgegebenen Erklärung als Vater des Kindes in die Geburtsmatrife bereits eingetragen ist, die politische Competenz in Betreff der Legitimationsanmerkung nach dem Tode des vorehelichen Vaters nicht beirrt erscheint.“

Wird hiemit zur Darnachachtung mitgetheilt.

Rechnung

über die **Empfänge** und **Ausgaben** des fürstbischöflichen Knabenseminars „**Victorinum**“
vom 15. September 1884 bis dahin 1885, d. i. vom Schuljahre 1884/85.

		Capitalien		In Barem	
		fl.	fr.	fl.	fr.
I. Empfänge:					
A. Cassareit mit 15. September 1884.					
1	In Barem	—	—	153	61 ¹ / ₂
2	An Capitalien	34536	93	—	—
B. Neue Empfänge.					
3	Interessen von Activ-Capitalien	—	—	1517	25
4	Miethzins vom Victorinum-Haus	—	—	500	—
5	Pachtzins von einem Acker zu St. Johann am Draufelde	—	—	12	—
6	Legat des Titl. Herrn Mathias Fritz, Dechant in Großsonntag	—	—	1000	—
7	Freiwillige Gabe des Herrn J. Lenart, Pfarrer in Lainach	—	—	5	—
8	Nestbetrag des Franz Slomšek'schen Darlehens	—	—	50	—
9	Für zwei Actien der Bank „Slovenija“	—	—	14	—
10	Für 9 Halbstartin Wein (1884) in Allerheiligen	—	—	318	—
11	Für 7 Halbstartin Wein (1884) in Kollos	—	—	150	—
12	Für den 1884er Wein in Polensak	—	—	30	—
13	Silber-Rente gekauft 1200 fl. nach dem Course per 83 fl. 50 fr.	1200	—	—	—
Summe der Empfänge		35736	93	3749	86 ¹ / ₂
II. Ausgaben:					
1	Für die Verpflegung der Zöglinge und des Hauspersonales	—	—	1600	—
2	Vitalicium der Schwester des sel. Pfarrers Stefan Bernausl	—	—	80	—
3	„ „ Nichte „ „ „ „	—	—	60	—
4	Die „ Steuern „ für das Victorinum-Haus „ „	—	—	128	30
5	Äquivalentgebühr	—	—	56	26
6	Feuerassecuranz vom Victorinum-Hause	—	—	1	22
7	Für den Ankauf der Silber-Rente nach dem Course per 83 fl. 50 fr..	—	—	1002	—
8	Das Darlehen des Franz Slomšek kommt in Abfall	50	—	—	—
9	Die Bestellung des Weingartens in Allerheiligen	—	—	358	40
10	„ „ „ „ „ Polensak	—	—	144	31
11	„ „ „ „ „ in der Kollos	—	—	86	79
12	Die rückständige Hausclassensteuer für 17 Jahre vom Weingarten in Polensak	—	—	45	69
13	Postporto, Stempel und andere Auslagen	—	—	8	16
Summe der Ausgaben		50	—	3571	13
Werden von der Empfangssumme per		35736	93	3749	86 ¹ / ₂
die Ausgaben abgezogen per		50	—	3571	13
So ergibt sich mit 15. September 1885: a) der Stand der Capitalien		35686	93	—	—
b) an Barschaft per		—	—	178	73 ¹ / ₂

I. Capitalien des Victorinum.

1. Privatschuldbriefe	1236 fl. 93 fr.
2. Staatsschuldverschreibung (Silber-Rente)	13600 " — "
3. " " (Noten-Rente)	14900 " — "
4. Staatslose vom Jahre 1860	5100 " — "
5. Grundentlastungs-Obligationen	750 " — "
6. Marburger Escompte-Bank	100 " — "
Zusammen obige	<hr/> 35686 fl. 93 fr.

II. Realitäten des Victorinum.

1. Weingarten in der Kollos. An Weinfechung 4 Halbstartin erhalten.
2. Weingarten in Polensak. Die Weinfechung betrug 2 $\frac{1}{2}$ Halbstartin.
3. Weingarten in Allerheiligen. An Weinfechung 14 Halbstartin erzielt.
4. Acker zu St. Johann am Draufelde.
5. Ein Haus in Marburg.

Marburg, am 2. November 1885.

Laurentius Herg, Domkapitular.

Diözesan-Nachrichten.

Installirt wurden die Herren: Josef Frass auf die Curatie St Lambert in Stomern, und Anton Slander auf die Stadtpfarre Windischgraz.

Bestellt wurden die Herren: Peter Skuhala, Priester des deutschen Ordens, als Pfarradministrator zu Großsonntag, Wilibald Venedig, Noviz des deutschen Ordens, als prov. Pfarradministrator zu Polsterau, Andreas Lorenčič als Provisor zu St. Martin in Haidin und Titl. Herr Mathias Stoklas, Dechant, Stadtpfarrer in Rann als Mitprovisor der Pfarre Artič.

Angehehlt wurden die Herren: Josef Zičkar als I. Stadtpfarrkaplan und Vikar in Gilli, und Ludwig Hudovernik als II. Stadtpfarrkaplan in Gilli.

Ueberseht wurden die Herren Kaplanen: Filipp Vihar nach St. Martin bei Wurmberg, Josef Sattler nach Großsonntag und Johann Stajanko nach Friedau.

Gestorben sind die Herren: Andreas Vuk, Pfarrer in Haidin, am 6. November im 58. Lebensjahre; Martin Napast, Priester des deutschen Ordens und Pfarradministrator zu Großsonntag, am 7. November, 40 Jahre alt; Vinzenz Šišek, Subel- und Deficientpriester, am 8. November im 79. Lebensjahre; Josef Sanzin, Subel- und Deficientpriester aus der Triester Diözese, am 13. November, 93 Jahre alt, und Martin Kramberger, Pfarrer zu Artič, am 7. Dezember, 62 Jahre alt.

Unbesetzt sind geblieben: Die Kaplanei zu Haidin und die 3. Stadtpfarrkaplanei in Gilli.

J. B. Lavanter Ordinariat zu Marburg

am 16. Dezember 1885.

Jakob Maximilian,

Fürstbischof.

Anhang

zum Cavanter kirchl. Verordnungsblatte Nr. VI des Jahres 1885.

Auftrag, den Umfang des Pfarrsprengels der k. k. Bezirkshauptmannschaft bekanntzugeben.

Die hochlöbliche k. k. Statthalterei in Graz hat unterm 9. d. M., J. 23.433 Nachstehendes anher eröffnet:

„In einer Reihe von Entscheidungen hat der Verwaltungsgerichtshof die Auffassung zur Geltung gebracht, daß die §§ 35 und 36 des Gesetzes vom 7. Mai 1874 Nr. 50 R.-G.-Bl. ungeachtet dessen, daß das im § 37 ebendort in Aussicht genommene besondere Gesetz bisher nicht erlassen worden ist, bereits praktisch wirksam geworden seien und insbesondere die nach § 57 ebendort in Kraft erhaltenen Concurrenzgesetze und Vorschriften als dahin abgeändert anzusehen seien, daß die Concurrenzlasten nicht mehr auf den an der Pfarre theilhaftigen Ortsgemeinden, beziehungsweise Ortsgemeindetheilen ruhen, sondern ausschließlich den in der Pfarre wohnhaften katholischen Glaubensgenossen obliegen, so daß sowohl die sogenannten forensen (außer der Pfarre wohnhaften, aber innerhalb derselben begüterten oder besteuerten Personen katholischer Religion) als auch die juristischen Personen (Staat, öffentliche Fonde, Actien-Gesellschaften, Stiftungen, Corporationen etc.) von jeder Concurrenzverpflichtung enthoben sind.

Gegen diese Gesetzesauslegung und Anwendung sind schon vielfache Beschwerden beim hohen k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht eingelangt, in welchen unter Hinweis auf die aus selber nothwendig sich ergebende Gefährdung der Interessen der einzelnen Kirchen und Pfarren, und insbesondere auf die zu große Belastung der Eingepfarrten eine grundsätzliche Aenderung der eingangs citirten Gesetzesbestimmungen angestrebt wird.

In zwei Ländern haben ferner die Landtage beziehungsweise Landesauschüsse bereits die Zustandebringung eines, respective die Abänderung der bestehenden Concurrenzgesetze in Aussicht genommen, dieselbe aber von der Abänderung der eben erwähnten gesetzlichen Anordnungen abhängig erklärt.

Um über die Frage, ob diesfalls eine legislative Action einzuleiten sei, schlüssig werden zu können, hat der Herr Minister für Cultus und Unterricht mit dem Erlasse vom 28. November d. J., J. 20.843 mich angewiesen, an der Hand der bisherigen Erfahrungen über die Wirkungen der §§ 35 und 36 des gedachten Gesetzes, dann über die Rathslichkeit der angestrebten Reform und über deren Modalitäten die Aeußerung zu erstatten und so weit es ohne unverhältnißmäßige Arbeit möglich wäre, eine statistische Uebersicht der Zahl der Pfarr- respective selbstständigen Seelsorgesprengel mit Angabe ihres Umfanges (Flächenraumes) und speciell der gesammten Steuerschuldigkeit jeder derselben, sowie der hievon nach Maßgabe des dormaligen Gesetzes für die Kirchen- und Pfründenbauconcurrentz außer Betracht kommenden Steuerquote der forensen und juristischen Personen zu beschaffen, eventuell wäre diesbezüglich wenigstens eine größere Anzahl von Pfarrgemeinden herauszuheben, bei welchen sich der Einfluß der citirten Paragraphen in greller Weise herausstellt.

Da diese Steuerschuldigkeitsdaten von den k. k. Bezirkshauptmannschaften auf Grund der pfarramtlichen Angaben über den Umfang der Seelsorgesprengel zu beschaffen sein werden, so wollen die Pfarrvorstellungen angewiesen werden, die Nachweisung des Umfanges des Pfarrsprengels der betreffenden Bezirkshauptmannschaft u. zw. im Falle, als ein Pfarrsprengel in zwei oder mehrere politische Bezirke sich erstrecken sollte, jener Bezirkshauptmannschaft, in welcher die Kirchen- und Pfründengebäude gelegen sind, bis Ende Jänner 1886 zukommen zu lassen.“

Demnach werden hiemit sämmtliche f. b. Pfarr- und Curatie-Aemter beauftragt, den Umfang ihrer Seelsorgesprengel (d. i. nach d. ä. Auffassung: die eingepfarrten Steuergemeinden unter Angabe der Hausnummern) den betreffenden k. k. Bezirkshauptmannschaften bis 30. Jänner 1886 bekannt zu geben.

J. B. Cavanter Ordinariat zu Marburg
am 30. Dezember 1885.

Jakob Maximilian,
Fürstbischof.

